

Ontwikkelen en onderzoeken in de praktijk

“Ik ben bewuster gaan nadenken over het vak van leraar”

Het LerarenOntwikkelfonds (LOF) biedt leraren de kans om hun innovatieve onderwijsidee uit te werken en als professional te groeien. Een LOF-coach en een LOF-leraar delen hun visie op competentieontwikkeling en de opleidingsstructuur van leraren. “Het vak van leraar is zoveel breder dan lesgeven alléén.”

DOOR JOOST PETERS

Jezelf gedurende je loopbaan voortdurend blijven ontwikkelen? Een leven lang leren klinkt op papier prachtig, vindt ook coach Michèl de Vries van het LerarenOntwikkelfonds (LOF). “Maar in de praktijk is er binnen het onderwijs vaak maar weinig ruimte voor competentieontwikkeling. Zelf ben ik ooit begonnen als leraar in het primair onderwijs. Zeker als je vers van de opleiding komt, ben je vooral op vakinhoudelijk en didactisch niveau bezig met je leerlingen. Hoe groot de uitdaging ook is, na een aantal jaren voor de klas bespeurde ik bij mezelf toch een bepaalde onvrede: het lesgeven alléén vond ik uiteindelijk te beperkt. Toen ben ik op zoek gegaan naar andere manieren om invulling te geven aan mijn vak. Uiteindelijk ben ik meer coachend aan de slag gegaan: als schoolopleider, en later ook als LOF-coach.”

Beroepsbeeld voor leraren

Enkele jaren geleden kwam Michèl via LOF in aanraking met het ‘beroepsbeeld voor de leraar’, ontwikkeld door (onder meer) Marco Snoek, lector Leren & Innoveren aan de Hogeschool van Amsterdam. Kern van dat beroepsbeeld is dat het vak van leraar veel breder is dan alleen lesgeven, schetst Michèl. “Het beroepsbeeld onderscheidt in totaal vier ontwikkelrichtingen binnen het lerarenberoep. Het vakinhoudelijk en vakdidactisch ondersteunen van het leren van leerlingen is maar een van die richtingen. De andere richtingen – het organiseren van onderwijs, het ondersteunen van het leren van collega’s en het ontwikkelen van onderwijs – zijn minstens zo belangrijk. Toen ik de essentie van dat beroepsbeeld tot me liet doordringen, snapte ik dat ik niet uit onvrede op zoek ben gegaan. Ik wilde simpelweg dat hele speelveld waarbinnen leraren zich bewegen

Michèl de Vries

kunnen overzien. Het deed me inzien hoe belangrijk het is dat leraren zich ook op die andere fronten kunnen ontwikkelen als ze dat willen, bijvoorbeeld via LOF.”

Als LOF-coach begeleidt Michèl leraren die via het fonds werk maken van hun persoonlijke ontwikkeling en van het ontwikkelen van onderwijs. Een van de leraren die dit schooljaar vanuit LOF begeleid worden, is Lotte van Dongen (28). Als docent geschiedenis op de Katholieke Scholengemeenschap Etten-Leur staat ze nu zeven jaar voor de klas, vertelt ze. “Naast mijn geschiedenisopleiding volgde ik een universitaire masteropleiding Kunst- en Cultuurwetenschappen; ook schrijf ik geregeld artikelen voor diverse culturele organisaties. In de

klas kwamen die twee werelden – geschiedenis en kunst – al geregeld samen: tijdens projecten liet ik leerlingen bepaalde historische thema's verbeelden aan de hand van creatieve uitingen als een gedicht of een liedje. In mijn ervaring zorgt zo'n creatieve vorm ervoor dat geschiedenis beter landt en historische kennis betekenis krijgt."

Miniatuurtheater

Al langer liep Lotte rond met het idee voor een groter, schoolbreed project op het snijvlak van geschiedenis en kunst: de ontwikkeling van een theatervoorstelling op miniatuurformaat (in een maquette) over de Tweede Wereldoorlog. Ze besloot een subsidie aan te vragen bij LOF, waarna ze – dankzij een goed onderbouwde aanvraag – in de vroege zomer van 2020 groen licht kreeg om met haar idee aan de slag te gaan. In september begon Lotte met een grote groep van zo'n dertig leerlingen aan het ambitieuze project, waarbinnen geschiedenis, poppenspel en film samenkomen. "Dankzij het LOF-traject heb ik nu uren en budget om dit ambitieuze project op touw te zetten. Dat gaat, ondanks de beperkingen die deze coronatijd met zich meebrengt, erg goed. Eerst hebben we een script ontwikkeld rondom Operatie Overlord, de geallieerde invasie in Normandië in 1944. Daarna zijn we vooral druk bezig geweest met het maken van decors. Begin 2021 moet de voorstelling – die door corona de vorm van een film krijgt – helemaal klaar zijn. Met het project wil ik leerlingen vaardigheden bijbrengen als creativiteit en projectmatig werken, maar ook kritisch denken, onderzoek doen, en het kunnen afwegen van de betrouwbaarheid van bronnen. In dit project komen al die competenties samen."

Organiseren

Het enthousiasme onder de deelnemende leerlingen, van een brugklas mavo tot 5 vwo, is groot. Maar ook Lotte zelf is tot nu toe erg te spreken over het hele traject, vertelt ze. "Als ik kijk naar mijn eigen professionele ontwikkeling heeft dit project me tot nu toe veel gebracht. Voor mij schuilt de winst in de eerste plaats in het organiseren van zo'n groot project. Vanwege corona heb ik flink moeten improviseren: bijeenkomsten op school hebben we zoveel mogelijk vervangen door online meetings. Ook ging ons oorspronkelijke plan – een voorstelling op locatie – al snel overboord vanwege het verbod op bijeenkomsten. We hebben zoals gezegd besloten om er nu een film van te maken. Vervolgens heb ik mezelf goed moeten verdiepen in de technische aspecten van zo'n filmproductie: van het regelen van een goede camera tot het zorgen voor goed geluid. Allemaal zaken waarmee ik weinig tot geen ervaring had en die ik me de afgelopen maanden in recordtempo eigen heb gemaakt."

Andere dynamiek

Maar de grootste ontwikkeling vond plaats in de omgang met leerlingen, vindt Lotte. "Voor de klas kun je gedurende het lesuur verbinding maken met leerlingen, maar de dynamiek is

Lotte van Dongen

toch heel anders als je ook buiten de reguliere lessen om samen aan een project werkt. Je leert elkaar veel beter en anders kennen; het contact is veel langduriger en structureler van aard. Die totaal andere dynamiek heeft me bewuster laten nadenken over mijn leraarschap en hoe ik ben voor de klas én daarbuiten. Ik heb gemerkt hoe belangrijk het is om een goede band

"Leraren met goede ideeën wil ik daarom vooral meegeven: verspreid je innovatieve ideeën!"

te hebben met leerlingen als je samen aan een opdracht werkt; je kunt iemand pas écht begrijpen als je de persoon erachter kent. Tegelijkertijd neem ik die ervaring ook weer mee in mijn gewone lessen. Ik houd leerlingen voor dat het altijd goed is om open te staan voor een gesprek met de ander, ook als iemand op het eerste oog anders is dan jijzelf."

Werken aan innovatie

Als LOF-deelnemer nam Lotte ook deel aan van de LOF-labs, waarbij meerdere LOF-leraren bij elkaar komen om ervaringen en inzichten uit te wisselen. Als LOF-coach benadrukt Michèl het belang van dit soort bijeenkomsten en de uitwisseling van kennis. "Tijdens zo'n LOF-lab is de positieve energie voelbaar van al die leraren die – net als Lotte – op hun school bezig zijn met hun eigen ontwikkeling en met onderwijsinnovatie. Nu het voortgezet onderwijs te maken heeft met oplopende lerarentekorten, zie je dat leraren – hoe noodzakelijk ook – sterk in lesgevende taken worden gedrukt. Daardoor blijft er weinig ruimte over voor de onderzoekende houding van leraren. En dat is doodzonde, want juist die eenzijdige nadruk op het voor de klas staan werkt verschralling van het beroep in de hand en zorgt ervoor dat mensen het beroep uiteindelijk weer verlaten. Vanuit LOF willen we leraren daarom juist stimuleren om te werken aan de eigen onderwijsontwikkeling door te pionieren op het gebied van onderwijsinnovatie. We zouden in dit licht ook graag zien dat leraren weer meer ruimte krijgen voor onderzoek. Welke ideeën heb je om het onderwijs interessanter te maken voor leerlingen, buiten de vaak uniforme lesmethodes om? Hoe kun je dat concreet vorm geven? En welk onderzoek is er wellicht al gedaan? Juist zo'n onderzoekende houding maakt het beroep interessanter en zorgt voor innovaties die het onderwijs aantrekkelijker maken voor iedereen."

Kennis delen

Het neerzetten en uitvoeren van innovatieve projecten biedt LOF-leraren volgens Michèl de gelegenheid om bewuster en planmatiger met competentieontwikkeling bezig te zijn. "Vervolgens is het dan wel zaak dat ideeën en innovaties – zoals

het door Lotte ontwikkelde format voor geschiedenisonderwijs – beter gedeeld worden met de rest van het veld. Nu blijven innovaties vaak beperkt tot de eigen school of het eigen bestuur, en dat is zonde. Leraren met goede ideeën wil ik daarom vooral meegeven: verspreid je innovatieve ideeën! Of het nu online is, door het verzorgen van een presentatie of via het schrijven van een artikel of boek: treed naar buiten en inspireer je collega's."

Lotte zit op moment van schrijven nog middenin haar LOF-traject, maar constateert nu al dat haar werkplezier verder is toegenomen. "Met dit project hebben we denk ik nu al aange-toond dat geschiedenis zoveel meer kan zijn dan alleen feiten en jaartallen, en dat historische feiten zich *juist* lenen voor een meer creatieve aanpak. Dat is een inzicht dat denk ik ook voor andere scholen interessant kan zijn en dat ik ook andere leraren wil meegeven: kijk verder dan de lesmethode en het klaslokaal alleen. Daar leert uiteindelijk iedereen van." ●

► **Joost Peters is zelfstandig redacteur.**

(036) 548 94 05
info@kanjertraining.nl
www.kanjertraining.nl

Voor vertrouwen, veiligheid, rust en wederzijds respect

- **Preventief en curatief**
Opleiding voor individuele docenten en teams
- **Gratis volgsysteem**
Positief beoordeeld door COTAN en Inspectie van het Onderwijs
- **Verbeterd welbevinden in de klas**
Zie erkenning database NJi

Ouders, docenten en leerlingen verlangen een school die goede leerresultaten weet te behalen en staat voor het welbevinden van alle kinderen op school.

